

O DAWNYCH WIZERUNKACH MARYI ŁASKAWEJ Z KRZESZOWA

W dzisiejszych czasach bez większego problemu w rozmaitych wydawnictwach znajdziemy niezliczoną liczbę zdjęć i reprodukcji przedstawiających Matkę Boską Łaskawą z Krzeszowa.

Zupełnie inaczej sytuacja wyglądała w czasach poprzedzających wynalezienie fotografii. Wizerunek krzeszowskiej Maryi z Dzieciątkiem uwieczniony był jedynie przez artystów na obrazach, miedziorytach lub rzeźbach.

Rozpoznanie w tychże dziełach znanego współcześnie wizerunku Królowej Sudetów nie jest oczywiste. Wynika to z faktu, że w 1937 roku oryginał został poddany gruntownej renowacji, w której trakcie usunięto wiele warstw dawnych przemalowań. Artyści uwieczniający wizerunek Matki Boskiej Łaskawej wzorowali się zazwyczaj na stanie ikony im współczesnym, dokonywali też w trakcie tworzenia własnej interpretacji. Również i powstałe dzieła bywały w kolejnych latach poddawane renowacji, co po raz kolejny zmieniało niektóre ich szczegóły.

W niniejszym artykule chciałbym zaprezentować niektóre ze znanych mi wizerunków powstałych na wzór ikony Matki Boskiej Łaskawej z Krzeszowa. Ich lokalizacja nie jest przypadkowa. Niemal wszystkie one znajdują się w miejscach, które kiedyś stanowiły majątek zakonu cystersów z Krzeszowa.

W kościele w Starych Bogaczowicach, wiosce należącej niegdyś do krzeszowskich cystersów, w ołtarzu głównym umieszczony jest wizerunek Maryi z Dzieciątkiem (patrz ilustracja 1). Jestem przekonany, że wielu modlących się w tej świątyni wiernych w żaden sposób nie łączy tego obrazu z ikoną krzeszowską. Nic bardziej mylnego. Ojciec Augustino Sartorio w wydanej w 1708 roku książce za-

mieścił miedzioryt przedstawiający Maryję Łaskawą z Krzeszowa (patrz ilustracja 2). Starobogaczowickie malowidło bez wątplenia nawiązuje do tego dawnego wyglądu ikony.

Także w Cieplicach, będących dziś częścią Jeleniej Góry, można natrafić na powstały przed wiekami wizerunek ukazujący dawny wygląd ikony Maryi Łaskawej. Podpisany jest on to właśnie znaczącymi łacińskimi słowami *Maria de Gratia* (ilustracja 3). Również i tę świątynię, powstałą na początku XVIII wieku, wybudowali cystersi, a była ona centralnym punktem cieplickiej prepozytury opactwa krzeszowskiego. Dlatego też należy przyjąć, że tenże wizerunek Maryi z Dzieciątkiem ukazuje właśnie Maryję z klasztoru w Krzeszowie.

Kolejne ze znanych mi dawnych przedstawień Matki Boskiej Łaskawej umieszczono na pałacu opackim, który krzeszowscy cystersi zbudowali w sąsiedztwie kościoła pielgrzymkowego Czternastu Wspomożycieli, w należącej do nich wiosce Ulanowice, dziś będącej częścią Lubawki. Zlokalizowane na elewacji wschodniej drzwi wejściowe zwieńczono kartuszem herbowym opactwa krzeszowskiego, z płaskorzeźbą Madonny z Dzieciątkiem, datą 1792 oraz inicjałami PKAG (*Petrus Keylich Abbas Grissoviensis*). Z całą pewnością kartusz ten można było podziwiać jeszcze w 1997 roku, kiedy to służby konserwatorskie sporządzały dokumentację tutejszych zabytków. Jednakże w późniejszych latach kartusz zaginął.

Dziś już nie sposób poznać dokładnego wyglądu umieszczonego niegdyś na nim wizerunku. Niewąt-

pliwie był to herb opactwa krzeszowskiego, zwieńczony mitrą, pastorałem i okrągłym medalionem ukazującym Madonnę z Dzieciątkiem. Jak widać na archiwalnej fotografii, którą otrzymałem z jeleniogórskiej delegatury Wojewódzkiego Urzędu Ochrony Zabytków we Wrocławiu (patrz ilustracja 4), krzeszowscy zakonnicy umieścili na kartuszu ten sam wizerunek Maryi Łaskawej, który od wieków był chlubą ich klasztoru. Jest to ta sama kompozycja, ukazująca Maryję trzymającą Dzieciątko na swojej prawej ręce.

Do dziś zachował się kartusz herbowy nad drzwiami wejściowymi zachodniej elewacji pałacu, ukazuje on jednak jedynie herb konwentu.

Ulanowicki wizerunek Maryi Łaskawej zaginął, jak i przed wiekami sama ikona Maryi z Krzeszowa, mam jednak nadzieję, że tak jak jego pierwowzór, również i on zostanie kiedyś odnaleziony.

Poza kilkoma miedziorytami znane mi są jeszcze tylko dwie dawne kopie krzeszowskiego Obrazu Łaski, jedna z nich znajduje się w krzeszowskim klasztorze, druga w Muzeum Archidiecezjalnym we Wrocławiu. Być może, zważywszy na rozległość dawnych dóbr opactwa, gdzieś jeszcze można natrafić na kolejne dzieła przedstawiające tenże stary wizerunek Maryi Łaskawej z Krzeszowa.

Marian Gabrowski

1. Detal ołtarza głównego w kościele pw. św. Józefa Oblubieńca w Starych Bogaczowicach: Madonna z Dzieciątkiem na prawej ręce. Fotografia: Marian Gabrowski, czerwiec 2019.

2. Grafika przedstawiająca Maryję Łaskawą (Sancta Maria de Gratia) z krzeszowskiego klasztoru, zamieszczona w wydanej w 1708 roku książce o. Augustino Sartorio Verteüschtes Cistercium Bis-Tertium...

3. Medalion przedstawiający Madonnę z Dzieciątkiem: fragment portalu nad drzwiami wejściowymi do cieplickiego kościoła św. Jana Chrzciciela. Fotografia: Marian Gabrowski, kwiecień 2019.

4. Kartusz z herbem i wizerunkiem Maryi. Źródło ilustracji: wykadrowany fragment wykonanej we wrześniu 1997 roku fotografii Wojciecha Ulaneckiego, znajdującej się w karcie ewidencyjnej ulanowickiego pałacu poopackiego.

5. Elewacja wschodnia pałacu w Ulanowicach, stan z marca 2007 roku: widoczny brak kartusza herbowego nad drzwiami wejściowymi. Za udostępnienie tej archiwalnej fotografii dziękuję Nadleśniczemu Dariuszowi Gajdzie z Nadleśnictwa Kamienna Góra.

6. Kartusz herbowy z elewacji zachodniej pałacu opackiego w Ulanowicach. Fotografia: Marian Gabrowski, wrzesień 2021. Również i tutaj umieszczono datę 1792, całość podpisano zaś inicjałami CG, które być może należy rozwinąć jako Closter Grüssau (pol. Klasztor Krzeszów).